

Bonnstahicka och hoppla!

Arvidsjaur, bondstaden 1871. Detta är den äldsta bilden av Arvidsjaur. I bakgrunden skymtar vår näst äldsta kyrka som var klar 1826. Foto: Charlotta von Düben.

Då kyrkbyn i Arvidsjaur byggdes, troligtvis vid samma tid som en våra gamla kyrkor uppfördes 1824–1826, bildades fyra områden: Borgarstaden, Lappstaden, Sirapsstaden och Bondstaden.

Lappstaden finns kvar. Men Bondstadsåkarna är i stort sett utplånade. Någon enstaka finns kvar, men med nytt "skal". Så är det även med de övriga stadsdelarna.

Bondstaden var ursprungligen området mellan Lappstadsgatan och Stationsgatan, på båda sidor av landsvägen. De första s.k. kyrkstugorna, som uppfördes på södra sidan av landsvägen var placerade ungefär på nuvarande Storgatan – i en rak linje – från väster till öster. Väg i vägg. Men ändå så pass avskilda att ägarna hade egen ingång till sin stuga. I regel var dörren vänd mot Storgatan.

Kyrkstuga nr 0, jämte tillhörande uthusbyggnad, ägdes vid tiden för rivningsbeslutet (1941) av Jonas Lundberg, Sarvaråive. Byggnaderna var mer än till hälften belägna på gatumark, (Skillnadsgatan) och hade uppförts år 1917 av renägaren Frans Lundberg, Akkavare 'Gammel-Frans'. Stuga nr 3 ägdes gemensamt av J O Åman, Långträsk och C A Lundgren, Abborrträsk vid tiden för rivningen -41. Stugan hade två kamrar, dels J O Åmans, kallad Långträskkammaren och dels C A Lundgrens, kallad norra Baktsjaurkammaren.

Denna stuga har ursprungligen stått på nuvarande Storgatan, eller ungefär mittemot f.d. J L Lindqvists affär (som då låg på Storgatan 7. I dag Lundgrens färg), men flyttades i slutet av 1800-talet till den då nyinrättade Bondstaden.

Västra delen av Bondstaden anno 1917. Fotot taget för Norrbottens museum.

Varje by eller rik bonde hade var sin stuga, som fick namn efter byns eller bondens namn. Stugorna användes under olika kyrkhelger som; Påsk, Storstämningshelgen, Vintermarknaden, Missionsdagen, Andersmäss, Mikaeli och liknande tillställningar.

När kyrkbyn gjordes om till municipalsamhälle 1895 var byamännen tvungna att flytta sina kyrkstugor och häststallar till ett nytt område på nuvarande kvarteren: Svärtan, Siskan och Knipan. Alltså inom vägområdet: Nygatan, Skillnadsgatan, Kyrkogatan, Skomakaregatan och Fabrikgatan.

Bondstaden fanns kvar där fram till 1941. Då fick nämligen byggnadsnämnden i Arvidsjaur fick "okej" på sin ansökan, till Länsstyrelsen, om att riva och flytta fastigheter som ansågs "vanvårdade och missprydande" för samhället.

Sista kyrkstugan i "Bonnstan" rivs 1959.

Bondstaden blev nämligen inte vad den från början var avsedd för... Genom den snabba utvecklingen av kommunikationer kom kyrkstugorna inte att nyttjas på samma sätt som tidigare. Istället hyrdes de ut till personer som behövde bostäder.

Särskilt under tiden när inlandsbanebygget drog fram genom bygden, i slutet av 1920-talet och 7-8 år framöver, var stugorna fullbelagda av "rallare". Då gick det ganska livat till i Bondstaden ibland.

Varje ledigt rum, lägenhet och kyrkstuga i Bondstaden togs i anspråk till bostad. Med järnvägsbygget följde olaglig bränning av sprit, som då ofta kallades för "bonnstahicka eller "hoppla".

Bilden tv: Eva Lisa Lundqvist f.1843–1923.

Eva Lisa Lundqvist hade den första matserveringen i Arvidsjaurs kyrkby. Den var inrymd i en liten stuga, som var belägen öster om gamla Tingshuset, f.d. Gästgivargården, på nuvarande kommunalhusets tomt.

Sedan kyrkbyn blev municipalsamhälle, revs den lilla stugan och Eva Lisa och matserveringen fick flytta in i länsman Skarins gård, vilken var belägen mitt på nuvarande Ö.

Skolgatan vid Storgatan.

Gården flyttades senare till Skomakaregatan (nuvarande Inlandsrör)

Från vänster barnmorskan Margareta Vikman, Matilda Forsberg, f. Vinberg och prästdotter (1862–1908) samt Eva Lisa Lundqvist (1843–1923), innehavarinna av Arvidsjaurs första matservering.

Under de första åren till någon gång i början av 1900-talet hade Eva-Lisa rättigheter att till matgäster sälja öl och porter. Eva Lisa drev matserveringsrörelse så länge hon levde. Hon instämdes även inför tinget för olaga försäljning av starka drycker ("bonnstahicka och hoppla").

Eva-Lisa var kärv och robust och skrädde inte på orden varken för hög eller låg men var rättvis och "redbar i sin vandel"(pålitlig och ärlig i sitt sätt).

Eva-Lisa var även intresserad av jordbruk och kor, varför hon av A. Natanael Fjellström, Nyborg, arrenderade ett område vilket hon delvis med spett och spade upparbetade till en odling, från vilket hon så småningom fick foder till sina två kor.

Denna odling, Eva-Lisagärden, omfattar nuvarande kvarteret Haren, (förskolan Haren) längst Domängatan. Namnet Eva-Lisagatan, härleder sig från vägen hon trampade upp från Storgatan till gården.

Vägen bytte namn till Villavägen när samhället växte och man började bygga villor.

Lundbergshus byggs på från Villavägen 1965. (F.d Eva-Lisavägen). Foto: Norran.

Eva Lisa var ogift, men hon tog hand om och uppfostrade en föräldralös pojke vid namn Elis Storm.

Skolelever 1902 från gamla folkskolan ("Röskolan") som fanns på Medborgarhuset tomt fram till ca 1969-70.

Barnen på bild är:

Kalle Marklund
Bruno Östman
Aldor Burman
Axel Sundström
Johan Marklund
John Stenlund
Elis Storm (fosterbarn till Eva Lisa)
Artur Stenberg
Valfrid Lenman
Elin Östman
Hanna Öman
Lisa Fredriksson

Nanny Pettersson
Hildur Sundström
Elin Fjällström
Vilma Fjällström
Agda Berglund och en syster, okänt namn
Hanna Fredriksson
Amalia Johansson
Gustav Stenberg
Vilma Östman
Elis Berglund
Maja Lindkvist
John Olsson
Lärare: Johan Lenman

Källor:

Arvius och Stenlund.
Levnadsminnen" av Uno H Skarin.
Hjalmar Högströms "Arvidsjaurminnen

// Sammanställt av Kent Norberg